

Narodil se Kristus Pán

Narodil se Kristus Pán, veselme se,
z růže kvítek vykvet nám, radujme se,
z života čistého, z rodu královského,
nám, nám, narodil se.

Jenž prorokován jest, veselme se,
ten na svět poslán jest, radujme se.
Z života čistého, z rodu královského,
nám, nám, narodil se.

Člověčenství naše, veselme se,
ráčil vzíti na se, radujme se.
Z života čistého, z rodu královského,
nám, nám, narodil se.

Goliáš oloupen, veselme se,
člověk jest vykoupen, radujme se.
Z života čistého, z rodu královského,
nám, nám, narodil se.

Posloucháte rádi Vysokoškolský umělecký soubor, ale nevíte o jeho nejnovějších akcích? Máme pro Vás snadné řešení. Chcete-li být informováni nejen o koncertech VUSu, **zaregistrujte si svůj e-mail** na <http://eepurl.com/5JBPD>
Děkujeme.

www.vus-uk.cz

Unie
českých pěveckých sborů

Vysokoškolský umělecký soubor
Univerzity Karlovy v Praze

Vánoční koncert

14. prosince 2017 v 19:30

kostel sv. Šimona a Judy, Dušní ul., Praha 1

PROGRAM

Petr I. Čajkovskij: Iže Cheruvimy (Op. 52, č. 5)
1840-1893

Alexandr Archangelskij: Blažení, jaže izbral
1846-1924

Alexandr D. Kastalskij: Nyně otpuščaješči
1856-1926

Sergej Rachmaninov: Bogorodice děvo (Op. 37, č. 6)
1873-1943

Pavel Česnokov: Iže Cheruvimy (Op. 27, č. 5)
1877-1944

* * * * *

Jiří Pavlica: Missa brevis pastoralis

*1953 *Kyrie*
 Gloria
 Credo
 Sanctus
 Benedictus
 Agnus Dei

ÚČINKUJÍ

Karolína Janů – soprán
Martin Slavík – tenor

Komorní orchestr Camerata Carolina

Vysokoškolský umělecký soubor UK

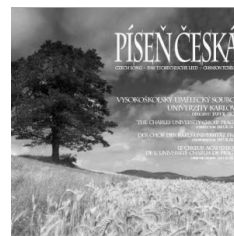
řídí Jakub Zicha

Nahrávky Vysokoškolského uměleckého souboru Univerzity Karlovy,
které si můžete zakoupit v předsáli:

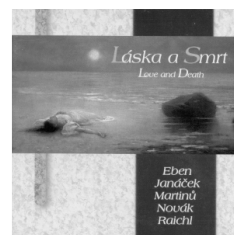
2013 České mše

CD tří mešních kompozic českých autorů – Josef Suk: Křečovická mše, Zdeněk Fibich: Missa brevis a Josef Bohuslav Foerster: Glagolská mše, které vyšlo u příležitosti 65. výročí založení sboru

2008 Píseň Česká

profilové CD s tvorbou českých autorů inspirovanou lidovou poezií (Dvořák, Foerster, Martinů, Eben, Fišer, Tučapský a lidové písně)

1997 Láska a smrt – Eben, Janáček, Martinů, Novák, Raichl

sborová díla českých skladatelů na texty lidové poezie

1992 Petr Eben – Musica Spiritualis

duchovní sborová tvorba Petra Ebena

zařadila tuto skladbu zcela rovnoprávně po bok vánočním stálícím, jako je hudba Františka Xavera Brixiho, Jakuba Jana Ryby, Jana Evangelisty Kypty, Edmunda Paschy, či Jaroslava Krčka.

Milí posluchači,

děkujeme Vám za návštěvu dnešního koncertu, přejeme vše dobré do roku 2018 a pevně doufáme, že se budeme i nadále na našich koncertech a vystoupeních potkávat.

A tak se těšíme, když ne dříve, tak v květnu v Rudolfinu na viděnou a na slyšenou!

SLOVO K PROGRAMU

Иже херувимы тайно образующе
и животворящей Троице трисвятую песнь припевающе,
всякое ныне житейское отложим попечение.

*Nyní, když tajemně představujeme cheruby
a životadárnou Trojici a trojsvatý chvalo zpěv zpíváme,
odložme každou starost pozemskou.*

Milí posluchači, dobrý večer,

nacházíme se uprostřed Adventu, té tajemné doby plné očekávání a těšení se na Vánoce. Pro Vysokoškolský umělecký soubor je v tomto roce toto očekávání poněkud slavnostnější, neboť náš ansámbl (na rozdíl od nás, jeho členů) letos takto Advent zažívá přesně po sedmdesáté. Ano, vítáme Vás na Vánočním koncertu v naší jubilejní, 70. sezóně! Jako červené nitě se jí prolínají dva stěžejní projekty, které naplno odhalíme až na jaře příštího roku; toto prosím vezměte jako pozvánku na náš **Výroční koncert**, který se bude konat **11. května 2018** od 19:30 v pražském **Rudolfinu** – pevně věříme, že si to nenecháte ujít!

Pro toto období zklidnění a ztišení jsme letos vybrali do první půlky našeho Vánočního koncertu repertoár nadmíru příhodný – pravoslavnou sborovou hudbu ruských autorů, jak se měnila v průběhu několika generací. Ta místa niterných promluv k posluchačům se zde střídají s plochami, které překypují energií a doslova nenechají diváky nadechnout ani vydechnout. Je to specifická a významná oblast světového hudebního odkazu, k níž jako „cizinci“ přistupujeme s velkou úctou a pokorou. O totéž prosíme i Vás, naše posluchače, zůstávající v naději, že společné pootevření dveří do tohoto trochu tajemného světa nám bude odměnou.

Jeden z nejvýznamnějších světových hudebních skladatelů všech dob, **Petr Iljič Čajkovskij**, se narodil ve Votkinsku jako syn důlního inženýra. Petrův pradědeček Fjodor Čajka byl ukrajinský kozák, který se vyznamenal v bitvě u Poltavy (1709) na straně Petra Velikého. Naproti tomu rodina matky skladatele, Alexandry Alexejevny, rozené d'Assier, pocházela z Francie. Čajkovskij studoval nejprve právnickou fakultu, avšak ještě před promocí opustil teplé místo ve státní službě (byl pomocným úředníkem na ministerstvu spravedlnosti) a dal se zapsat

na Petrohradskou konzervatoř. Na jejího ředitele, slavného skladatele Antona Rubinsteinu, udělal tak dobrý dojem, že ten jej později doporučil svému bratrovi Nikolaji, řediteli vznikající Moskevské konzervatoře, jako učitele harmonie. Čajkovskij několikrát navštívil Prahu, v roce 1888 zde dirigoval českou premiéru své opery Evžen Oněgin, přátelil se také s Antonínem Dvořákem, který na jeho pozvání v roce 1890 koncertoval v Rusku. Zemřel oficiálně na choleru, když se sám napil infikované vody. Vyjma tohoto vysvětlení se v literatuře objevila řada spekulací, nejčastější z nich je, že skladatel spáchal sebevraždu. Teorii o sebevraždě nasvědčuje fakt, že za svého života trpěl častými stavy melancholie a depresemi. Jeho rozsáhlé dílo pojímá snad všechny oblasti hudby; je autorem oper, baletů, symfonií, instrumentálních koncertů, komorní hudby i písní. Samozřejmě sem patří také sborová hudba, a protože hovoříme o Rusku, tak sborová hudba pravoslavná. Z jeho díla jsme pro dnešní večer vybrali *Cherubínskou píseň* z Božské liturgie sv. Jana Zlatoústého – její první věta se také stala mottem dnešního koncertu.

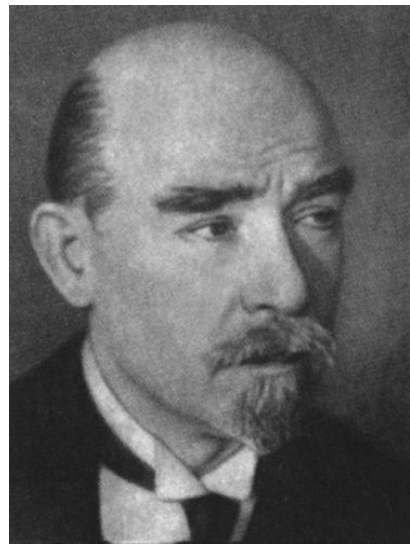
Jiří Pavlica je známou osobností moravského hudebního života. Dá

se říci, že pro většinu obyvatel západní části naší země je typickým představitelem lidové hudby té východní. Vystudoval nejprve Střední ekonomickou školu v Uherském Hradišti, ale dále už jeho kroky vedla hudba. Je absolventem oboru housle na Brněnské konzervatoři, Hudební vědy na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a skladby na JAMU v Brně. Jeho jméno je celoživotně spojeno s muzikou souboru Hradišťan, kde nejprve působil jako houslista a po smrti zakladatele, legendárního dolňáckého primáše Jaroslava Staňka převzal v roce 1978 umělecké vedení muziky. Pod jeho vedením se z regionální kapely stal soubor mezinárodního věhlasu, zejména díky svému širokému žánrovému rozpětí. Popularitu si získali zejména spoluprací s vynikajícími muzikanty z jiných oborů, ať už šlo o jazzmana Ěmilu Viklického, rockera Vlastu Redlu či Dizu Plaatjiese z Jihoafrické republiky. Významná je jeho činnost popularizační, byl tvůrcem hudebního cyklu „*Sešli se...*“ v České televizi, na TV NOE moderuje pořad „*Jak potkávat svět*“.

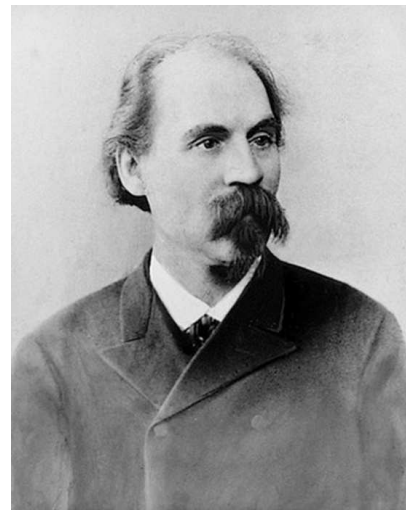
Rovněž Pavlicova skladatelská tvorba je pochopitelně ovlivněna častým setkáváním s jinými žánry. Dominantními oblastmi jeho působení jsou scénické kompozice pro divadlo, film, rozhlas i televizi, dále samozřejmě tvorba pro Hradišťan a oblast duchovní hudby. Vedle *Oratoria smíru* (2004) a *Brány poutníků* (2012) zde najdeme právě ***Missu brevis pastoralis*** (Krátká mše vánoční), která patří mezi Pavlicovy nejhranější skladby. Od doby svého vzniku se také dočkala několika přepracování. Jejím základem je pochopitelně liturgický text, s nímž ovšem autor nakládá velmi svobodně; některé věty nechává zaznít v latinské verzi, jiné česky, u některých veršů se dočkáme obojího zpracování, některé jsou zcela vypuštěny. Atraktivní rytmiická stránka mše a výsostná Pavlicova melodika

Pavel Grigorjevič Česnokov se před rovnými 140 lety narodil v rodině vesnického sbormistra poblíž města Voskresenskaja. Jako všichni jeho bratři absolvoval moskevský Synodální institut chrámového zpěvu (získal titul *diplomovaný regenschori* - 1895). Poté studoval skladbu (mj. u Sergeje Tanějeva) a v roce 1917 získal diplom na moskevské konzervatoři v oborech skladba a dirigování. Přednášel v Synodálním semináři a vedl několik sborů včetně sboru chrámu Nejsvětější Trojice nebo sboru Ruské sborové společnosti. Vysoká reputace ho přivedla až na moskevskou konzervatoř, kde založil obor sbormistrovství, který zde vyučoval od

roku 1920 do své smrti. Do roku 1917 napsal asi 400 duchovních sborových skladeb. Po Říjnové revoluci pochopitelně tato díla dále psát nemohl, byl donucen věnovat se světské tvorbě, vedl jako sbormistr Moskevský akademický sbor, později byl sbormistrem sboru Velkého divadla. Byl posledním sbormistrem katedrály Krista Spasitele, která byla na rozkaz J. V. Stalina zbořena v roce 1933, aby ustoupila stavbě Domu Sovětů. To zasáhlo Česnokova natolik, že zcela přestal komponovat a věnoval se již jen pedagogické činnosti. V roce 1940 vydal rozsáhlou knihu „*Sbor a jeho řízení*“. Také z Česnokovova odkazu se těší největšímu zájmu jeho liturgické kompozice, z nichž jsme (podobně jako u Čajkovského) vybrali část jeho *Cherubínské písně z Liturgie sv. Jana Zlatoústého*.

Alexandr Andrejevič Archangelskij se narodil ve vsi Staroje Těžikovo v Penzenské gubernii. Studoval na Krasnoslobodské duchovní akademii, a poté v Penzenském duchovním semináři, kde vedl chrámový sbor. Stal se regenschorim v Penze (centrum gubernie) a posléze v hlavním městě Petrohradu. Působil také jako pedagog zpěvu v Alexandrovském lyceu, které sídlilo nedaleko Petrohradu ve slavném Carském selu. Roku 1880 v Petrohradu založil smíšený sbor s na svou dobu netradičně širokým repertoárem (sborová díla klasické literatury, skladby soudobých autorů, úpravy národních

písní), který se vypracoval na vysokou uměleckou úroveň. Jeho kompoziční odkaz čítá na 500 sborových skladeb. Do vývoje pravoslavné duchovní hudby velmi významně zasáhl také tím, že roku 1884 zavedl ve svém sboru ženské hlasy místo dosavadní praxe hlasů chlapeckých, za což jsou mu dodnes ženy v pěveckých sborech vděчны. Svými skladbami a jejich prováděním v zahraničí vzbudil zájem o ruský církevní zpěv v celosvětovém měřítku. Byl také zdatný v organizační sféře a v roce 1908 se stal předsedajícím prvního sjezdu ruských dirigentů v Moskvě. Pro nás je velmi zajímavé, že poslední dva roky svého života Archangelskij prožil v Praze, kam jej přivedla práce se studentským pěveckým sborem. Zemřel 16. listopadu 1924 ve svém bydlíšti v Máchově ulici na Vinohradech v den plánované sborové zkoušky. Na domě byla odhalena mramorová pamětní deska se skladatelovým portrétem a popiskem v češtině a ruštině. Byl pochován nejprve v pravoslavné části Olšanských hřbitovů poblíž v té době rozestavěného chrámu Zesnutí Přesvaté Bohorodice. Na žádost jeho příbuzných a přátel byly roku 1925 jeho ostatky převezeny zpět do rodného města, tehdy již Leningradu, a uloženy k poslednímu odpočinku na Tichvinském hřbitově při lávře (v pravoslavné církvi významný monastyr) Alexandra Něvského. Také druhá skladba dnešního večera, Archangelského *Blažení, jaže izbral* (Blaze tomu,

koho vyvolíš a přijmeš), pochází z rozsáhlého cyklu *Božská liturgie sv. Jana Zlatoústého*.

Alexandr Dimitrijevič Kastalskij se narodil v Moskvě, kde jeho

otec zastával pozici *protoiереа* (v ortodoxní církvi představený kněz, který koordinuje činnost podřízených kněží). Vystudoval klavír, skladbu a hudební teorii na moskevské konzervatoři. V roce 1887 začal vyučovat klavír na Moskevské synodální škole a v roce 1891 se stal asistentem precentora (hudebního vedoucího) Moskevského synodálního sboru. V letech 1910-1918 působil jako ředitel obou institucí. Po Říjnové revoluci byla škola sloučena se sborovou fakultou konzervatoře a sbor byl přinucen vyměnit duchovní repertoár za lidový. První sborová díla napsal Kastalskij v roce 1896. Do roku 1917 zkomponoval přes 130 skladeb

a stal se důležitým autorem neoruského stylu, čímž ovlivnil mnoho ruských skladatelů sborové hudby, jako např. Rachmaninova, Grečaninova, Česnokova ad. Po roce 1917 a transformaci školy a sboru se Kastalskij sám věnoval studiu lidové písně. Ovlivněn tímto fenoménem napsal mnoho sborových skladeb, např. *Vesnická symfonie* (1923) či *Venkovská práce v lidové písni* (1924). Z jeho tvorby jsme pro dnešní večer vybrali rozsahem nevelkou, ale zpracováním mistrnou *Nyně otpuščajesči* (Nyní propouštíš svého služebníka, Pane) z cyklu *Nešpor*.

Sergej Vasiljevič Rachmaninov pocházel ze starého šlechtického

rodu, který byl zapsán v ruské Sametové knize šlechtických rodů ze 16. století (samotný původ rodu můžeme vysledovat až u Štěpána III. Velikého, vojvody Moldávie, †1504). Sergejův otec, vojenský důstojník, získal sňatkem s jeho matkou velké jmění, které však svým nezřízeným životem zcela promrhal a posléze rodinu, čítající nyní šest dětí, opustil. Na Sergeje měla velký vliv jeho babička, která povzbuzovala jeho hudební talent a žádala ho, aby jí přehrával na klavír skladby, které slyšel při nedělních mších v kostele.

V roce 1882 nastoupil Rachmaninov ke studiu na petrohradskou konzervatoř, kterou později vyměnil za moskevskou. Zde v červnu 1891 absolvoval klavírní studia s vynikajícím prospěchem a o rok později stejně úspěšně ukončil i studia kompozice. Absolventským úkolem byla kompozice jednoaktové opery na Puškinovu báseň *Aleko* – Rachmaninov ji napsal za 17 dnů. Po absolutoriu se živil jako koncertní klavírista, dirigent a krátce také jako pedagog. Oženil se s Natalií Satinovou; jelikož šlo o sestřenici, musel k sňatku dostat zvláštní svolení samotného cara. V těchto nejšťastnějších letech jeho života komponuje mj. skladby, inspirované pravoslavnou bohoslužbou - *Liturgii Jana Zlatoústého* a *Celonoční bdění (Nešpor)* op. 37, z nichž je i naše ukázka. Jeho četná koncertní turné ho zavedla do mnoha zemí, nevyjímaje Anglii a Spojené státy. Pod vlivem politických událostí 1917 v Rusku se rozhodl emigrovat, což se mu podařilo v prosinci 1917 pod záminkou turné do Švédska. Od roku 1918 žil v Americe, v roce 1930 se přestěhoval do Švýcarska, kde si u Lucernského jezera nechal postavit vilu. Zemřel v Beverly Hills v Kalifornii a jeho ostatky byly uloženy na pravoslavném hřbitově ve státě New York.